

pok egyikén kimagasló csapadékmennyiség jelentkezik. Ezt a megfigyelést azonban célszerű volna a tavaszi időjárási viszonyokkal kiegészíteni, mivel a virágzás-beporzás, megtermékenyítés akkor történik és a nyári kedvező időjárás csak biztosítja azt, amit a tavasz elvégzett. Lehetséges, hogy a hozzászólásokkal kapcsolatban erre is felvilágosítást nyerünk.

Azt is tapasztaltam, hogy azok az adatok a legértékesebbek, amelyek a makktermő erdőkben felállított csapadékmérő állomásoktól származnak, mint pl. Bükkfensík. Ezt azzal is bizonyíthatom, hogy az 1955. évben Diósjenőn 904 mm csapadékot mértek, ugyanakkor Nógrádverőcén 745 mm-t, vagyis 159 mm-rel kevesebbet, jól-lehet Nógrádverőce Diósjenőtől légvonalban 10 km-nyire fekszik. Az is igaz, hogy a nógrádverőcei erdészet kerületében, börszónyi viszonylatban a leggyengébb tölgy-makktermést konstatáltuk, ezért az a táblázatban nem is szerepel.

Bár a makkhullás utáni csapadékelosztás a makk-termésre már befolyással nem bír, mégis a teljesség szempontjából — amennyiben rendelkezésre állt, — feltüntettem. Annak szemléltetésére, hogy az előző évi csapadékmennyiség havonkénti eloszlása a makktermő években lehullott csapadékhoz miképpen viszonylik, a nyugat-bükki erdőgazdaság kerületébe eső Bükkfensík csapadékmérő állomásának 1956. és 1957. évi adatait is a kimutatásba foglaltam. Ebből kiviláglík, hogy a makktermő év havi csapadékeloszlása a nem makktermő évektől — különösen a nyári hónapokban — erősen eltérő.

Az előadottak alapján felteszem a kérdést, hogy makktermő erdőkben, amelyek patakok mellett fekszenek, vagy vízzel eláraszthatók, nem volna-e lehetséges bővirágzás utáni nyáron — a feltüntetett adatok szerint — az öntözési technika mai fejlettségét felhasználva, makktermésekkel kísérletezni? Mert a makktermő erdeinknek tulajdonképpen úgy volna igazi jelentőségük, ha olyan években is teremnének, midőn általában makktermés nincsen.

Az állománynevelés néhány problémája

TÓTH IMRE erdőmérnök, Dunaártéri Erdőgazdaság

Sokoldalú és hosszú ideig tartó kísérletek nélkül csak megalapozatlan feltevésnek mondható a gyérítési módszerekről bármit is írni. Egy-két gondolat és tanulság mégis levonható üzemterveink fafajstatisztikai adatainak vizsgálatából. Gazdaságunk áltéri erdeinek fakészletét és növedékét mutató rajzbrák tanulságai a következők:

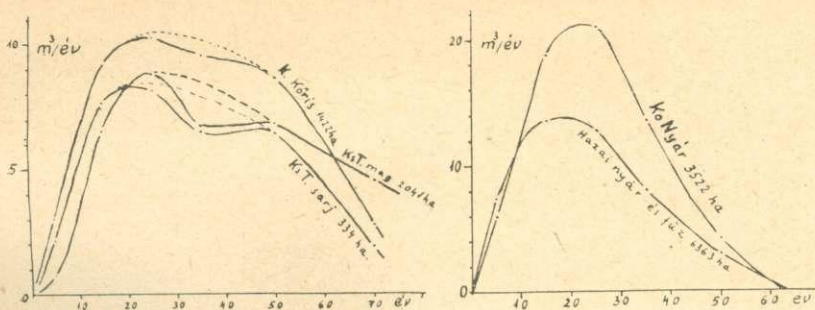
1. A kocványostölgy és a keskenylevelű kőris folyónövedékgörbéiből világosan kitűnik, hogy a gyérítések általában csak a 30—40 év között kezdődnek és hiányzanak a 20—30 év között. A folyónövedékek átlaga ezért a 30—40 év között visszaesik, majd a gyérítéseket meghálálva, 50 éves korban ismét eléri a kor- és termőhelyszabta mértékét. A fakészletben a 30-tól 45 éves korban beálló csökkenés ugyancsak azt mutatja, hogy a törzskiválasztó gyérítések első, legfontosabb szakasza elmaradt.

2. A tölgy és kőris fakészletvonalán a 20—30 éves, valamint az idősebbkori szakasznak egybevetéséből az tűnik ki, hogy a 45 évtől meglehetősen kiegyensúlyozott gyérítésekkel megtörténik a készletgondozás megközelítően 70% átlagsűrűséget alakítva ki.

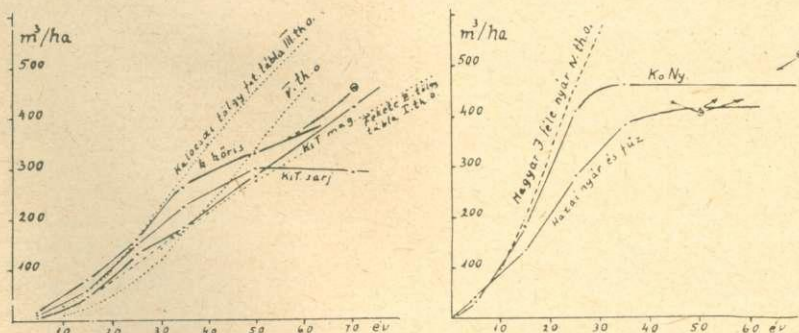
3. A nyárasok füzések, gyérítésében már nem látszik a törzskiválasztó gyérítések megkésése, mert a 10 éves korszakra bontott adatgyűjtés gyorsabb növekedésük miatt már a kiegyenlítődest is tartalmazza. A fakészletvonalat a Magyar-féle nyár-fatermelési táblák fakészletrajzaival összehasonlítva az látható, hogy a készlet a 15. év táján 1—2 termőhelyi osztályt visszaesik, a gyérítések itt kezdődnek. A gyorsan-növő lágyfák tág növésterének biztosítását célzó törekvés helytelen késői kivitele mutatkozik meg a már nagy fatömeget adó 25—30 éves korban. A „növedékköszelő” gyérítések növedék csökkentő, növedék kihasználó, sőt túlhasználó gyérítéseké válnak.

Mi lehet az oka a két alapvető hibának, a tisztítások utáni első gyérítések megkésésének és a vágásérettséghez közel álló lágyerdők túlzott gyérítésének?

Az elsőt tisztán bérezési- és munkaerőproblémának tekinthetjük. Az elmaradt tisztítások felszámolását lehetővé tette az OEF a maga idejében kiemeltnek számított időbér engedélyezésével és a könnyen teljesíthető tisztítási normák bevezetésével.

Hektáronkénti folyónövedék a korszaki átlagokból képezve.

Hektáronkénti fakészlet a korszaki átlagokból képezve

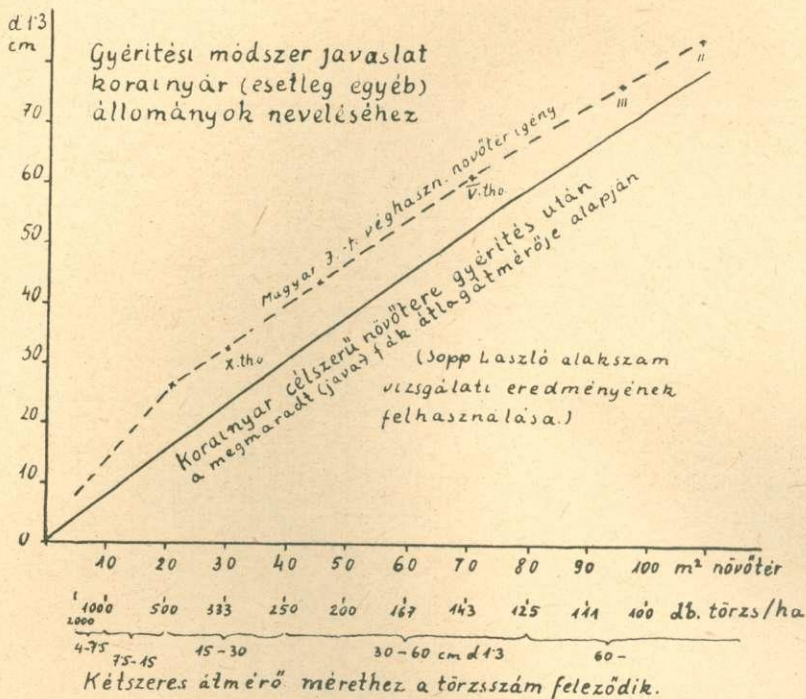
(A folytonos vonalak a statisztikai értékpontokat kötik össze. A szaggatottak összehasonlítást szolgálnak A jel kísérleti túltartott állományoz extrém értéke

1. ábra

vel. Ha egy 10 év körüli akácos vagy bármely, a tisztítási korhatárból kilépő állomány utolsó tisztítását vagy első gyérítését 1 m^3 fa kitermelésére vonatkoztatva a tisztítási és gyérítési normák alapján kiszámítjuk (a két norma lényegesen eltérő felépítését egy-egy konkrét esetben lehet azonos alapra hozni helyszíni felvétellel), kitudnik, hogy a tisztítási norma alapján kb. háromszor nagyobb bér fizethető. A tételes időmérések a két bér között kb. kétszeres gyérítési bért igazolnak. Valószínű, hogy a normák készítésekor a szélső értékek bérét extrapolálással állapították meg, és ez éppen az átmeneti jellegű munkára a tisztítás esetében magas, a másik esetben túl alacsony bért eredményezett. A tisztítás bére itt még akkor is magas, ha speciális szakmunka jellegét is tekintetbe vesszük kb. 25% bérértékkel. Fokozza még a hibát az, hogy a favágatási tervek adatai az állományátlag és nem a kivágandó fák átlag-méreteit tartalmazzák. A normajegyzőkönyvekbe onnan beírt adatok már e miatt is átlagosan 1 bérkategóriával szorosabbak.

A fakitermelési bérek emelése az elmúlt években a szerfaprémium bevezetésével és nem általános bérrendezéssel történt. A kérdéses állományokban az iparifa hányad azonban természetesen alacsony még. A gyérítések kijelölése is ezekben az erdőkben ad legtöbb munkát, s így a szakszemélyzet is szívesen elhagyja e területeket. Az erdőgazdaságoknak a bérezés vonalán adott szabadabb lehetőség már megoldhatóvá teszi a problémát, bár a normatívák megtartására és egyben az önköltség javítására való törekvés még nehézséget okoz.

A második hiba gyökere már szerteágazóbb. Egyik oka a gyérítési fatömeg mennyiségének erőltetése. Ez a gyérítési elmaradás felszámolását célozza, de helyette újabb hibákhoz vezet. Okai még a félreértett korszerű állománynevelési törekvés, a ryárak tág hálózatu nevelésének megkésített megvalósítási szándéka és főleg a régebbi üzemtervekben is gyakori szemlélet, mely a gyérítés mértékét nem a növedékhez, hanem a fakészlethez viszonyítja, tehát fiatalabb korban túlzottan óvatos, idősebb korban pedig még „óvatos” gyérítés címén is korszaki készletcsökkenést okoz. E hibákat csak a helyes szemlélet kialakításával szüntethetjük meg.

2. ábra

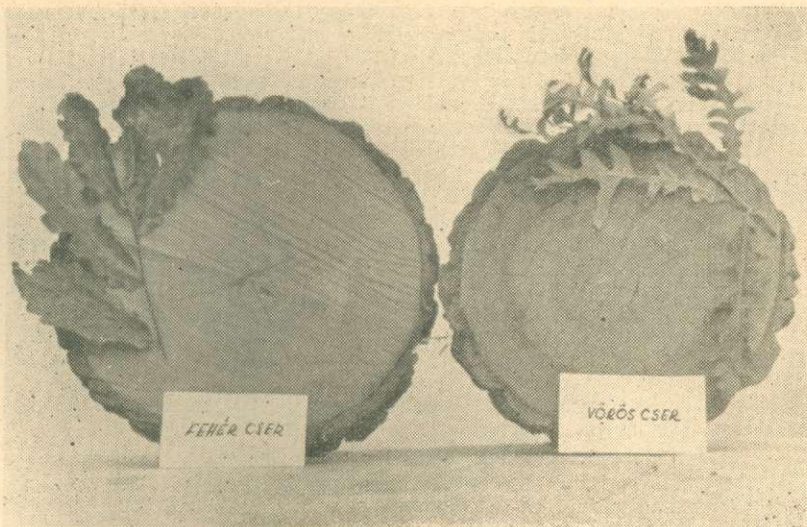
A nyárasok eddiginél jobb gyérítési módszerére dr. Magyar János állományszerkezeti és Sopp László alakszám vizsgálatának felhasználásával a pontosabb kísérleti eredmények megszületéséig a 2. ábrán látható egyszerűen lemérhető összefüggés betartását javaslom, mely egyúttal az állománynevelési kísérletek bázisát is képezheti az ettől való eltérések vizsgálatával.

A megmaradó nyárfák (javafák) mellmagassági átmérőinek átlaga és szükséges növőtere között összefüggést is mutatja a 2. ábra. Az alsó vonal a gyérítés végrehajtása utáni állapotot, a felső vonal pedig a szükséges gyérítés előtti állapotot jelzi. Az átmérőek a kétszeresére való vastagodásához a törzsszám megfeleződik.

Lehet hogy másutt nincsenek meg az előbb felsorolt hibák, de valószínűségük van, azért érdemesnek tartottam a figyelmet felhívni rájuk, hogy kiküszöbölésükkel közelebb jussunk a nagyobb értékű állományok neveléséhez.

A kivágandó fák legolcsóbb tartós kijelölése köszénkátránnyal történhet, V-fa jelölésre viszont nem alkalmas, mert gyűrűs vastagodást okozhat radioaktivitása révén. Ezért vékonykergű fák esetében legyünk óvatosak a bitumenoldat V-fa jelölésre felhasználásánál.

Még egy kérdést említek. Nagyobb súlyt kell helyezniük a kijelöléskor az értékesebb ökotípusok, fajváltozatok kímélésére, vizsgálatára. Példaként felhozom, hogy a nyár folyamán nálunk járt Lámfalussy professzor dombvidéki erdészetünk fagyártmánytermelő üzemében látott fehércester anyag gazdasági jelentőségére (söröshordó-donga) hívta fel figyelmünket. Utána több fehércester megvizsgálása nyomán kiderült, hogy azok a kevésbé szabdalt levelű, nem molyhos hajtású, rövid rügypálhájú *Quercus cerris v. austriaca* Willd. fajváltozat jellegét viselik, szemben a *Q. c. v. laciniata* Kirchn. szabdaltlevelű változattal. Ha ez másutt is így igazolódik, csereseink értéke jelentősen javítható lesz az ilyen irányú V-fa jelöléssel. De a kőrisek üzemtervi és szakmai utasításbeli elnevezésében is alkalmaznunk kell elkülönítést. A síkvidéki, barnarügű (ártéri) kőris nem nevezhető magaskőrisknek, mint arra Kárpáti István e tárgyú cikkei is rámutattak, hanem ennek helyes megnevezése (*Fraxinus angustifolia* Vahl 1804) keskenylevelű kőris (*Syn. Fraxinus oxycarpa* Willd., 1803). A magaskőrisk eddigi általánosan használt neve csak a hegyi kőrisket illeti. A területünkön elterjedt

amerikai kőrís neve *Fraxinus americana* L., nem pedig az átmenetileg használt *Fr. pennsylvanica* Marsch., melynek levele rövidebb emennél, hátlapja pedig nemcsak az erek mentén pillás.

A tisztánlátást elősegítené egy részletes magyar dendrológia.

A Somogy megyei Nyárfabizottság

MARTON TIBOR főmérnök, Kaposvár

Népgazdaságunk növekvő faanyagszükségletének hazai forrásból történő mielőbbi biztosításának egyik legjobban járható útja a nyártelepítések széleskörű kiterjesztése. Ezért fogadta egyöntetű helyesléssel és megaláztatással az egész magyar érzésközösség az 1958. januárjában tárcaközi szinten életre hívott *Országos Nyárfabizottságot*, mely hivatva lesz a 18 évre (1958—1975) kidolgozott mintegy 120 ezer ha-t kitevő nyártelepítési program tervszerű végrehajtását biztosítani. Az Országos Nyárfabizottság azonban egymagában nem oldhatja meg egészen a távlati nyártelepítés feladatait. Az egész országra kiterjedő széleskörű társadalmi összefogásra van szükség ahhoz, hogy minden megye termőhelyi adottságaihoz képest maximálisan részt vegyen az országos programból reá jutó feladat végrehajtásában. Ez pedig nem képzelhető el másként, csakis úgy, ha megyénként is megalakulnak a nyárfabizottságok, amelyek megteremtik a cél érdekében szükséges társadalmi összefogást, koordinálják a feladat végrehajtásában közreműködő szervek munkáját, biztosítják a nyártelepítésre alkalmas területek felkutatását, valamint a telepítéshez szükséges hitelfedezetet és nem utolsósorban megtermeltetik a megyék erdőgazdaságaiban megfelelő mennyiségben és minőségben a megye termőhelyein legjobb fejlődést ígérő nyárfajtákat.

Ezzel a céllal alakult meg 1958. november elején Somogy megyében a *Megyei Nyárfabizottság*. A Megyei Nyárfabizottság munkájában az alábbi szervek vesznek részt: Megyei Pártbizottság Mezőgazdasági Osztálya; Megyei Tarács VB. Mezőgazdasági Osztálya; Megyei Kisz Bizottság; Megyei Medosz; Hazafias Népfőnt Megyei Bizottsága; Pécsi Vízügyi Igazgatóság; Pécsi Máv Igazgatóság; Közlekedés és Postaügyi Minisztérium Kaposvári Közüti Igazgatósága; Termelőszövetkezeti Tanács Kaposvári Kirendeltsége; a megye önálló célgazdaságai; Megyei Gépállomások; Balatoni Intéző Bizottság; Megyei Talajvédelmi Bizottság elnöke; valamint a megye három erdőgazdasága.

A Somogy megyei Nyárfabizottság megalakulását sürgette az a körülmény is, hogy a nyártelepítést ez ideig igen elhanyagolták a megyébe, jöllehet a termő-